

E. Coreth: Metafyzika

Bratislava, Teologická fakulta Trnavskej univerzity 1999, 219 s.

Úvod do metafyziky alebo jej založenie nemôže byť ničím viac, len pokusom, na ktorý treba dostatok odvahy. Metafyzika sa neraz dostávala do problematických situácií, v ktorých bola kritizovaná. Aj napriek všetkým protichodným tendenciám metafyzika je aspoň, ako hovorí I. Kant, prirodzená danosť a sklon ľudského rozumu.

Metafyzika má podľa transcendentálnych novotomistov (J.B. Lotz, K. Rahner, E. Coreth) transcendentálno-apriórny charakter a chápe sa ako tematizácia netematizovaného. „V metafyzike nikdy neobjavujeme a nedokazujeme niečo celkom nové a úplne neznáme. Jej jediný cieľ je rozvinúť to, čo je implicitné, objasniť oživujúci princíp každého druhu ľudského poznania“ (s. 25). J. Maréchal, ktorý svojím dielom *Le point de départ de la métaphysique* (1922) inicioval transcendentálny novotomizmus, preberá Kantovu transcendentálnu metódu, pokúša sa prekonať „Kanta Kantom“ a nanovo založiť metafyziku v zmysle Tomáša Akvinského. Podľa Maréchala sa v každom súde realizuje absolútna afirmácia (*affirmation absolue*), ktorá si nárokuje nepodmienujúcu platnosť. Nielen v akte súdenia, ale aj v pýtaní sa a chcení sa predpokladá nepodmienujúci horizont bytia a v každom z týchto aktov je implicitne afirmované „bytie samo“ ako nepodmienujúca podmienka všetkého. Teda v zmysle transcendentalizmu, ktorý sa pýta na podmienky možnosti poznania, bytie je apriórnu a implicitnou podmienkou poznania súcien.

E. Coreth SJ (* 1919) absolvoval svoje teologické a filozofické štúdiá v Pullachu pri Mníchove, vo Viedni, v Innsbrucku a v Ríme. Habilitoval sa prácou *Dialektické bytie v Hegelovej logike*. Od roku 1955 sa stal riadnym profesorom na Teologickej fakulte Univerzity v Innsbrucku. Spomedzi jeho publikácií treba spomenúť najmä dve: *Metafyzika* (1961) a *Čo je človek?* (1973). Tieto práce sa dočkali mnohých vydání a boli preložené do viacerých jazykov.

Recenzované dielo je prekladom anglickej predlohy *Coreth, E.: Metaphysics. Ed. J. Donceel. New York : Herder and Herder, 1968*. Nejde o originál v pravom zmysle slova, ale o dielo, ktorého autorom bol J. Donceel a E. Coreth ho upravil a autorizoval. Dôvodom slovenského prekladu, ktorého autorom je I. Rojka SJ, bol niekoľkoročný záujem teologických fakúlt a inštitútov na Slovensku o dielo E. Coretha, ktorý ponúka kresťanský orientovaný koncept metafyziky. V Donceelovom vydaní Corethovej Metafyziky je uvedený článok *Metafyzika ako horizont*, v ktorom B. Lonergan porovnáva Corethovu metafyziku s Kantom a Gilsonom a pridáva krátku kritiku. Slovenský preklad je obohatený ešte o dva články, ktoré boli ohlasom na Lonerganov príspevok. V článku *Bezprostrednosť a sprostredkovanie bytia: pokus o odpoveď Bernardovi Lonerganovi* sa Coreth vyjadruje k Lonerganovej kritike. Druhý diskusný príspevok pochádza z pera P. Kiddera pod názvom *Čo by mohla byť metafyzika? Diskusia Lonergana a Coretha*.

Prekladanie môžeme prirovnať k jemnej práci rytea. Toto prirovnanie platí vzhľadom na recenzované dielo dvojnásobne. Slovenský preklad je totiž prekladom z angličtiny a anglická verzia sa zakladá na nemeckom origináli. Autor prekladu sa musel preto po terminologickej stránke vyrovnávať s veľkými problémami. Zdá sa, že hlavným problémom prekladania textov z metafyziky je termín *ens*. Autor prekladu uprednostňuje označenie toho, čo akýmkoľvek spôsobom je, výraz *jestvujúcno* pred výrazom *súcno*. Z lingvistického hľadiska je výraz *jestvujúcno* flexibilnejší. Nezapríčinilo by to však ešte väčšiu konfúziu v stále rozkolísanej slovenskej filozofickej terminológii?

Corethovo východisko metafyziky tvorí otázka, ktorá sa nedá zotáznit' a ktorá tvorí aj metódu tohto postupu. Tá sa určuje ako dialektika v rámci transcendentálnej redukcie a dedukcie, teda ako dialektika toho, čo je žité, zakusované (Vollzug), a pojmu (Begriff). To znamená, že netematické implicitné, t. j. žité alebo zakusované vedenie (Vollzugswissen) sa postupne stáva tematickým a explicitným pomocou reduktívno-deduktívneho pohybu myslenia a dostáva sa na rovinu pojmu. Tak sa ako podmienka pýtania odhaľuje základné vedenie o bytí (Urwissen um das Sein), ktoré sa však diferencuje a pýtajúcemu sa ukazuje ako konečné súcno.

Z tohto bodu sa dajú vyjadriť tak bytie, podstata a pôsobenie súcna, ako aj tematické problémy, ktoré sú prevzaté hlavne zo scholastickej ontológie, ale ktoré sú pretvorené transcendentálnou reflexiou. Pozadie Corethovho myslenia tvorí nielen tomistická tradícia, ale aj nemecký idealizmus (hlavne I. Kant a G. W. F. Hegel), filozofia M. Blondela, E. Husserla, M. Heideggera a hermeneutika.

Konečný duch, ktorý sa nachádza v materiálnom a personálnom svete, predpokladá ako nepodmienujúcu podmienku svojej realizácie absolútneho, aktuálne nekonečného Boha, ktorý je vo všetkých konečno-predmetných vzťahoch spolutvrdený a spoluchcený. Tak náuka o bytí prechádza antropológiou a ontológiou a vrcholí vo filozofickej náuke o Bohu, metafyzickej teológii. Tým sa metafyzika vracia k svojej klasickej podstate. „*Tieto tri aspekty tvoria neoddeliteľnú jednotu; ani jeden z nich sa nemôže skúmať bez ohľadu na ostatné dva*“ (s. 25).

Autor nám aj napriek tomu, že pôvodné vydanie jeho diela *Metaphysik. Eine methodisch-systematische Grundlegung. Innsbruck 1961* prešlo viacerými korektúrami a úpravami v niekoľkých vydaniach a prekladoch, ponúka podnet na prehĺbenie a obohatenie metafyzického myslenia súčasnosti. Tým je jeho dielo v rámci slovenskej filozofickej obce prínosom pre rozvoj kresťansky orientovanej filozofie.

Michal Chabada